

Hervorming van de Collectieve Schuldenregeling (CSR): samenvatting van de aanbevelingen van de vier organisaties

Inhoudstafel

I.	Inleiding.....	5
II.	Samenvatting van onze aanbevelingen.....	5
A.	Informatie voor de aanvrager	5
	De persoon met schulden moet voldoende en toegankelijke informatie krijgen al voor of bij het indienen van het verzoekschrift.....	5
B.	Verzoekschrift en aanstelling van de gerechtelijke schuldbemiddelaar	5
1.	Harmoniseren van het verzoekschrift op federaal niveau en erop toezien dat deze in duidelijke en eenvoudige taal is opgesteld	5
2.	Duidelijke en transparante criteria vastleggen voor de selectie en benoeming van schuldbemiddelaars door arbeidsrechtbanken.....	6
3.	Wettelijk vastleggen dat, wanneer een rechter besluit om een andere schuldbemiddelaar aan te stellen dan diegene die door de aanvrager werd gesuggereerd, de rechter dit steeds moet motiveren.....	6
C.	Vademecum voor schuldbemiddelaars	6
	Op het federale niveau een vademecum uitwerken voor schuldbemiddelaars dat volgende zaken vastlegt.....	6
D.	Sociale begeleiding van de persoon met schulden tijdens de procedure.	6
	Het verzekeren van een betere sociale begeleiding van de persoon met schulden tijdens de procedure	6
E.	Een betere toegang tot de rechter wanneer er een conflict is tussen de persoon met schulden en zijn schuldbemiddelaar.....	8
	Het invoeren van een snelle en efficiënte procedure voor de beslechting van geschillen tussen de persoon met schulden en zijn gerechtelijke schuldbemiddelaar.....	8
F.	De gerechtelijke schuldbemiddelaar	8
1.	De rol van de gerechtelijke schuldbemiddelaar wettelijk vastleggen m.b.t. het controleren van de gegrondheid van de schuldinvorderingen	8
2.	Verplicht de schuldbemiddelaar om na te gaan of de persoon met schulden nog aanspraak kan maken op bepaalde sociale rechten.	8
3.	In de wet een specifieke sanctie opnemen indien de juridische schuldbemiddelaar het jaarverslag of het eindverslag niet (tijdig) overmaakt aan de rechtbank en/ of de persoon met schulden.	8
4.	Het voorzien in de wet van een (niet exhaustieve) lijst met gebreken die kunnen leiden tot het aanstellen van een nieuwe schuldbemiddelaar en/of een vermindering van de honoraria	8
G.	Modelformulieren en communicatie met de schuldenaar.....	9
1.	Stel, in overleg met mensen in armoede en de verenigingen die hen vertegenwoordigen modelformulieren op in juridische duidelijke taal.....	9
2.	Naast begrijpbare documenten moet de wet ook voorzien dat de schuldbemiddelaar ‘face to face’ met de schuldenaar overlegt op cruciale momenten in de procedure, waarbij hij telkens het een en ander ook mondeling kan toelichten en op mogelijke vragen van de persoon met schulden kan antwoorden	9
H.	Het leefgeld van de schuldenaar	10

Zorg ervoor dat de schuldenaar en zijn gezin voldoende leefgeld ontvangt om het menswaardig bestaan te kunnen garanderen.....	10
I. Niet kwijtscheldbare schulden	10
1. De schulden van een gefailleerde die overblijven na het sluiten van het faillissement.....	10
2. Strafrechtelijke schulden	10
3. De onderhoudsschulden.....	11
J. Vergeten schuldeisers en nieuwe schulden.....	11
1. Voorzie in de wet een regeling voor vergeten schuldeisers, wiens vordering nog niet is verjaard en die zich nog melden na afloop van de procedure.....	11
2. Voorzie in de wet een regeling voor nieuwe schulden	11
K. Verkoop onroerend goed	12
In de wet specificeren wat de hypothecaire schuldeiser in geval van verkoop van het onroerend goed van de schuldenaar mag vorderen aan vergoedende intresten, moratoire intresten en wederbeleggingsvergoeding.....	12
L. Het einde van de procedure.....	12
1. Moduleerbare sancties in geval van een herroeping.....	12
2. Formaliseer in de wet het einde van de procedure	12
3. Verduidelijk hoe het resterende saldo op de rekening van de schuldbemiddelaar moet verdeeld worden bij een vroegtijdig beëindigen van de procedure. Verduidelijk ook welke procedure de schuldbemiddelaar moet volgen om deze som te verdelen	13
M. Het tarief van de schuldbemiddelaar.....	13
Harmoniseer de praktijken en herzie de tarieven die gehanteerd worden door rechtelijke schuldbemiddelaars	13
N. Totale kwijtschelding (artikel 1675/13 bis)	14
1. Verduidelijk in de wet dat de opdracht van de schuldbemiddelaar stopt wanneer een totale kwijtschelding zonder aanzuiveringsplan wordt uitgesproken (13 bis)	14
2. Heroverweeg of het in dit geval wenselijk is om bijkomende maatregelen op te leggen, aangezien de volledige kwijtschelding van schulden veronderstelt dat de financiële situatie van de betrokkene waarschijnlijk niet meer zal verbeteren	14
O. Terugkeer tot beter fortuin.....	14
Verduidelijk in de wet wat verstaan dient te worden onder terugkeer tot beter fortuin en de datum waarvoor dit beter fortuin dient te vallen om gevolgen te hebben op de voorziene kwijtschelding van de schulden	14
P. Het Centraal Register Collectieve Schuldenregelingen	14
1. Maak budgetten vrij voor het oprichten van een Centraal Register van Collectieve Schuldregelingen.....	14
2. Voorzie een evaluatie van dit register nadat het één jaar operationeel is.....	14
3. Verbeter de werking van het CBB (zie hiervoor de aanbevelingen opgenomen in onze memoranda).....	14
4. Ook wanneer het Centraal register voor de Collectieve Schuldenregeling operationeel is, moeten mensen nog steeds op eenvoudige wijze de griffie of de arbeidsrechtbank kunnen contacteren (aan het loket, via telefoon, of per normale briefwisseling).....	14

5. Voorzie een gebruiksvriendelijke toegang tot dit register voor schuldenaren zodat zij op eenvoudige wijze alle documenten en informatie over hun procedure kunnen consulteren	15
6. Zorg ervoor dat dit register het mogelijk maakt om betrouwbare en geanonimiseerde statistieken te verzamelen over o.a. het aantal collectieve schuldenregelingen, het toegekende leefgeld, karakteristieken van personen met een CSR zoals hun socio-economisch profiel, de inkomsten, de gezinssituatie, enz.	15
7. Waak erover dat het gebruik van dit nieuw register niet leidt tot nieuwe kosten voor de persoon met schulden.....	15
8. Richt een toezichts- en beheerscomité op voor dit register (zoals ook het geval is voor het CBB) waarin niet enkel advocaten zullen zetelen (ook moeten de instellingen erkend voor schuldbemiddeling vertegenwoordigd zijn aangezien ook zij optreden als gerechtelijke schuldbemiddelaar)	15
III. Suggesties voor een algehele hervorming van de procedure voor collectieve schuldenregeling	15
A. Evalueer de huidige CSR op wetenschappelijke basis	15
B. Haal inspiratie uit hoe men in andere landen omgaat met de behandeling van overmatige schuldenlast bij particulieren.....	17
1. Nederland	17
2. Verenigd Koninkrijk	18
3. Frankrijk.....	19
C. Uitsmijter: vergelijk de situatie van overmatige schuldenlast bij ‘particulieren’ met of zonder het statuut van zelfstandige	20

I. Inleiding

De aanbevelingen in deel II "Samenvatting van onze aanbevelingen" zijn bedoeld om de bestaande procedure collectieve schuldenregeling te verbeteren. Het zijn "verbetervoorstellen" geënt op de huidige procedureregels uit het Gerechtelijk Wetboek maar zonder deze fundamenteel in vraag te stellen. Deze kunnen relatief "snel" gerealiseerd worden binnen het huidige wettelijke kader.

Wij zijn evenwel van mening dat een meer "grondige" hervorming van de procedure collectieve schuldenregeling noodzakelijk is. Daarom pleiten wij in deel III van dit document voor een "wetenschappelijke" evaluatie van de bestaande procedure. Er moet worden onderzocht of de huidige procedure nog voldoende tegemoet komt aan de vooropgestelde doelstellingen. We beschrijven in het kort soortgelijke procedures uit onze buurlanden, die stof tot nadenken geven over de wijze waarop de oorspronkelijke doelstellingen van de collectieve schuldenregeling beter en zelfs op andere manieren kunnen worden bereikt.

In beide onderdelen besteden we ook aandacht aan de "insolvabele consumenten" van wie het inkomen en vermogen (definitief) onvoldoende is de ontstane schulden terug te betalen. Het omvat onder meer een pleidooi om het (volledig) kwijtschelden van schulden op ruimere schaal mogelijk te maken voor deze categorie van schuldenaren.

II. Samenvatting van onze aanbevelingen

Onze aanbevelingen die we in dit onderdeel samenvatten kunnen meer gedetailleerd teruggevonden worden in onderstaande documenten:

- SAM vzw – « [Werken aan een beteren aanpak van schulden](#) » (blz 42 tot 54)
- BAPN : « [Uit de schulden: De collectieve schuldenregeling: knelpunten en oplossingen voor en door mensen in armoede](#) »
- OCE : « [Voor een algehele hervorming van de wet op de collectieve schuldenregeling \(CSR\)](#) »
- CAMD : « [Memorandum schuldbemiddeling 2018-2019](#) » (blz 28 tot 31)

A. Informatie voor de aanvrager

De persoon met schulden moet voldoende en toegankelijke informatie krijgen al voor of bij het indienen van het verzoekschrift

- Het organiseren van informatiebijeenkomsten voor het indienen van het verzoekschrift
- Ontwikkeling van brochures of ander informatiemateriaal (video, website, enz.)

B. Verzoekschrift en aanstelling van de gerechtelijke schuldbemiddelaar

1. Harmoniseren van het verzoekschrift op federaal niveau en erop toezien dat deze in duidelijke en eenvoudige taal is opgesteld

➔ Dit moet gekoppeld worden aan het Centraal Register voor de CSR dat zal worden opgericht.

2. Duidelijke en transparante criteria vastleggen voor de selectie en benoeming van schuldbemiddelaars door arbeidsrechtbanken

=> Een maximaal aantal dossiers per schuldbemiddelaar, de verplichting om een specifieke opleiding te hebben gevolgd, voorwaarden betreffende de structuur van het kabinet, het kantoor of de instelling erkend voor schuldbemiddeling, ...

3. Wettelijk vastleggen dat, wanneer een rechter besluit om een andere schuldbemiddelaar aan te stellen dan diegene die door de aanvrager werd gesuggereerd, de rechter dit steeds moet motiveren

C. Vademecum voor schuldbemiddelaars

Op het federale niveau een vademecum uitwerken voor schuldbemiddelaars dat volgende zaken vastlegt

- De verplichtingen voor de schuldbemiddelaar die betrekking hebben tot déontologie, toegankelijkheid, informatieverstrekking voor de persoon met schulden en communicatie, enz.;
- De manier waarop de schuldenaar zijn rekeningafschriften kan bekomen of directe inzage krijgt in de schuldbemiddelingsrekening;
- De manier waarop het leefgeld van de schuldenaar moet berekend worden volgens criteria die het menswaardig bestaan voor de persoon met schulden en zijn gezin garandeert;
- Hoe het leefgeld zal worden gestort naar de schuldenaar;
- De inhoud van de minnelijke aanzuiveringsregeling
- Hoe de tarieven moeten worden geïnterpreteerd
- Enz.

D. Sociale begeleiding van de persoon met schulden tijdens de procedure.

Het verzekeren van een betere sociale begeleiding van de persoon met schulden tijdens de procedure

- De oprichting en het financieren van (nieuwe) multidisciplinaire diensten (bestaande uit maatschappelijk werkers en juristen) die de schuldenaar, op zijn vraag, gedurende de gehele procedure kunnen bijstaan;

En / of

- De erkenning van het recht van de persoon met schulden om "officieel" een beroep te kunnen doen op een (bestaande) instelling erkend voor schuldbemiddeling om hem tijdens de procedure bij te staan. Deze organisatie moet vervolgens het recht krijgen om mee geïnformeerd te worden over alle handelingen in verband met de CSR en om relevante informatie te kunnen opvragen bij de schuldbemiddelaar;

En / of

- De schuldenaar de mogelijkheid bieden een vertrouwenspersoon aan te wijzen, zoals bijvoorbeeld reeds het geval is bij bewindvoering. Binnen deze procedure treedt de vertrouwenspersoon op als een schakel tussen enerzijds de beschermde persoon en anderzijds de bewindvoerder en de vrederechter. Hij vertegenwoordigt de belangen van de beschermde persoon, kan namens hem het woord voeren en tussenbeide komen in geval van moeilijkheden of wanneer het aanstellen van een nieuwe bewindvoerder nodig lijkt.

E. Een betere toegang tot de rechter wanneer er een conflict is tussen de persoon met schulden en zijn schuldbemiddelaar.

Het invoeren van een snelle en efficiënte procedure voor de beslechting van geschillen tussen de persoon met schulden en zijn gerechtelijke schuldbemiddelaar

- door de schuldenaar en/of zijn vertrouwenspersoon of het personeelslid van een instelling erkend voor schuldbemiddeling dat hem bijstaat, de mogelijkheid te bieden zich per gewone brief of e-mail tot de rechtbank te wenden;
- door een verplicht ontvangstsbewijs te laten afleveren nadat een aanvraag werd ingediend bij de griffie;
- door de schuldbemiddelaar maximaal 8 dagen de tijd te geven om te reageren op de griffie nadat de persoon met schulden zijn aanvraag indiende;
- door de mogelijkheid te voorzien dat beide partijen (de schuldenaar - eventueel vergezeld van zijn vertrouwenspersoon of een personeelslid van een instelling erkend voor schuldbemiddeling - en de gerechtelijke schuldbemiddelaar) in raadkamer kunnen worden gehoord;
- door te bepalen dat de rechter uitspraak moet doen binnen de 15 dagen na de ontvangstbevestiging, of zelfs korter indien de situatie een dringende interventie vereist.

F. De gerechtelijke schuldbemiddelaar

1. De rol van de gerechtelijke schuldbemiddelaar wettelijk vastleggen m.b.t. het controleren van de gegrondheid van de schuldvorderingen

De gerechtelijke schuldbemiddelaar moet toegang hebben tot alle documenten die de schuldvordering staven, zodat hij de wettigheid van de gevorderde bedragen in hoofdsom, rente en kosten kan controleren. Hij kan de vordering niet zelf betwisten, tenzij hij van mening is dat de vordering verjaard is, in welk geval hij de schuldeiser hiervan in kennis moet stellen en/of dit moet vermelden in het aanzuiveringsplan.

2. Verplicht de schuldbemiddelaar om na te gaan of de persoon met schulden nog aanspraak kan maken op bepaalde sociale rechten.

3. In de wet een specifieke sanctie opnemen indien de juridische schuldbemiddelaar het jaarverslag of het eindverslag niet (tijdig) overmaakt aan de rechtbank en/ of de persoon met schulden.

Deze sanctie kan een inhouding van een deel van de kosten en honorarium betekenen alsook de aanstelling van een nieuwe schuldbemiddelaar.

4. Het voorzien in de wet van een (niet exhaustieve) lijst met gebreken die kunnen leiden tot het aanstellen van een nieuwe schuldbemiddelaar en/of een vermindering van de honoraria

- Het niet respecteren van registratieverplichtingen: onjuiste/onvolledige codering in het CBB
- Het -ongerechtvaardigd- verzuim om het jaarverslag in te dienen binnen één maand na de verjaardag van datum van de beschikking van toelaatbaarheid
- Aantoonbare inactiviteit: de schuldbemiddelaar heeft bijvoorbeeld na een periode van 12 maanden nog steeds geen plan opgesteld en kan geen enkel objectief element opwerpen om

het uitstel te rechtvaardigen, de schuldbemiddelaar weigert om het plan te herzien of aan te passen wanneer de financiële situatie van de persoon met schulden wijzigt, de schuldbemiddelaar weigert -zonder aanvaardbare reden- om te antwoorden op de vragen van de schuldenaar en/of zijn vertrouwenspersoon of het personeelslid van een instelling erkend voor schuldbemiddeling die hem bijstaat;

- De schuldbemiddelaar stort systematisch het leefgeld laattijdig of niet;
- Maximaal één maand na de datum van het beëindigen van het minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsplan heeft de schuldbemiddelaar het eindrapport nog steeds niet opgesteld.

G. Modelformulieren en communicatie met de schuldenaar

1. Stel, in overleg met mensen in armoede en de verenigingen die hen vertegenwoordigen modelformulieren op in juridische duidelijke taal.

Opdat de schuldenaar daadwerkelijk een actor kan zijn binnen "zijn" procedure, is het belangrijk dat alle voor hem bestemde documenten in duidelijke juridische taal zijn opgesteld. Daarom vragen we dat bij Koninklijk Besluit, na overleg met de organisaties die op het terrein actief zijn, modeldocumenten/rapporten worden opgesteld die de schuldenaar in staat moeten stellen zijn situatie en de draagwijdte van de verbintenissen die hij aangaat te begrijpen (verzoekschrift, modellen voor minnelijk aanzuiveringsregelingen waarbij de terugbetaling van de schulden wel/niet gebeurt met vaste bedragen, model gerechtelijke aanzuiveringsregeling, bevel van tenuitvoerlegging m.b.t. de betaling van de erelonen en kosten van de schuldbemiddelaar, enz.)

2. Naast begrijpbare documenten moet de wet ook voorzien dat de schuldbemiddelaar ‘face to face’ met de schuldenaar overlegt op cruciale momenten in de procedure, waarbij hij telkens het een en ander ook mondeling kan toelichten en op mogelijke vragen van de persoon met schulden kan antwoorden

We denken minimaal aan volgende “momenten”:

- Bij aanvang van de procedure. Er moet er minstens een eerste ontmoeting plaatsvinden tussen de schuldbemiddelaar en de toegelaten verzoeker. Tijdens deze ontmoeting dient de schuldbemiddelaar hem alle informatie te bezorgen betreffende het verloop van de procedure, de rechten en plichten van de persoon met schulden, hoe er inzage wordt voorzien in de schuldbemiddelingsrekening enz.;
- Na het opstellen van een voorstel tot aanzuiveringsplan. De schuldbemiddelaar moet nagaan of de schuldenaar alle details van het plan heeft begrepen en zich ervan vergewissen dat deze laatste instemt met het plan vooraleer hij het plan naar de schuldeisers stuurt;
- Bij een herzieningen van de aanzuiveringsregeling. De schuldbemiddelaar moet uitleggen wat het nieuwe aanzuiveringsplan inhoudt en wat de gevolgen zijn voor de schuldenaar;
- Wanneer schuldbemiddelaar een aanvraag tot herroeping wil indienen. De schuldbemiddelaar dient voor hij de herroeping aanvraagt de schuldenaar (en zijn vertrouwenspersoon of het personeelslid van de instelling erkend voor schuldbemiddeling die hem bijstaat) uit te leggen waarom hij hiertoe wil overgaan en de persoon met schulden de kans geven om de situatie nog recht te trekken;
- Bij het beëindigen van de procedure (zie ook verder)

H. Het leefgeld van de schuldenaar

Zorg ervoor dat de schuldenaar en zijn gezin voldoende leefgeld ontvangt om het menswaardig bestaan te kunnen garanderen

- Leg wettelijk vast dat het leefgeld niet lager mag zijn dan de werkelijke uitgaven die voor de schuldenaar en zijn gezin noodzakelijk zijn om menswaardig te leven. Het leefgeld moet jaarlijks opnieuw geëvalueerd worden bij het opmaken van het jaarverslag;
- Leg wettelijk vast dat het leefgeld voor de schuldenaar niet bij benadering kan worden vastgesteld (bijvoorbeeld tussen X euro en Y euro). Het moet het voorwerp zijn van een nauwkeurige en controleerbare bepaling. Het beschikbare bedrag voor de schuldeisers kan wel maandelijks variëren naar gelang het daadwerkelijk ontvangen inkomen van de persoon met schulden;
- Stel voldoende hoge en adequate drempels vast waar het leefgeld nooit onder mag gaan;
- Stel een model-begrotingsrooster op (niet gekwantificeerd) dat alle posten omvat die essentieel zijn om een menswaardig leven te leiden in onze huidige gedigitaliseerde samenleving en verplicht de schuldbemiddelaar te motiveren wanneer hij een post niet weerhoudt bij het berekenen van het leefgeld;
- Leg wettelijk vast dat naast de (achterstallige) kinderbijslag ook de geboortepremie volledig toebehoort aan de schuldenaar;
- Leg wettelijk vast dat wanneer het inkomen van de schuldenaar tijdens de procedure stijgt omdat hij een (beter) betaalde job heeft gevonden, minimaal 50% van deze stijging naar de persoon met schulden moet gaan;
- Het leefgeld moet jaarlijks geïndexeerd worden op basis van de consumptieprijsindex in plaats van op basis van de gezondheidsindex;
- Leg wettelijk vast dat de schuldenaar steeds maandelijks het leefgeld moet ontvangen op een overeengekomen datum, voor zover het inkomen van de schuldenaar dit toelaat. Bij wisselende inkomsten, kan het gebeuren dat in een bepaalde maand er onvoldoende inkomsten zijn om het overeengekomen leefgeld volledig uit te betalen. Indien de schuldbemiddelingsrekening dan een positief saldo vertoont, moet de schuldbemiddelaar het ontbrekende gedeelte aan leefgeld op de bemiddelingsrekening in mindering brengen en dit aan de persoon met schulden uitbetalen, zodat hij het afgesproken leefgeld kan ontvangen.

I. Niet kwijtscheldbare schulden

1. De schulden van een gefailleerde die overblijven na het sluiten van het faillissement

- Wijzig artikel 1675/13 63, derde streepje, van het Gerechtelijk Wetboek door te verduidelijken dat de schulden van een gefailleerde die overblijven na het sluiten van het faillissement, enkel niet kunnen worden kwijtgescholden wanneer de ondernemingsrechtbank het verzoek tot kwijtschelding expliciet heeft afgewezen.

2. Strafrechtelijke schulden

- In de eerste plaats moet artikel 464/1§8 van het Wetboek van Strafvordering worden gewijzigd, zodat strafrechtelijke boetes (en verbeurdverklaringen) weer kunnen worden kwijtgescholden, zoals dit het geval was voor 18 april 2014.
- Op zijn minst zou in artikel 464/1, lid 8, van het Wetboek van Strafvordering moeten worden verduidelijkt dat alleen strafrechtelijke boetes (en eventueel verbeurdverklaringen) niet kunnen worden kwijtgescholden in het kader van insolventieprocedures, met uitsluiting van gerechtskosten en bijdragen aan het fonds voor slachtoffers van opzettelijke gewelddaden;

3. De onderhoudsschulden

- In de eerste plaats moet de tekst van artikel 1675/14§3 eerste streepje van het Gerechtelijk Wetboek in zijn oorspronkelijke vorm hersteld worden, zoals deze luidde vóór de wijzigingen aangebracht door de wet van 12 mei 2014 en aldus de rechter machtigen om ook onderhoudsgelden kwijt te schelden die verschuldigd zijn vóór de beschikking van toelaatbaarheid;
- Op zijn minst moet een kwijtschelding mogelijk zijn wanneer de onderhoudsschulden door DAVO worden geïnd.

J. Vergeten schuldeisers en nieuwe schulden

1. Voorzie in de wet een regeling voor vergeten schuldeisers, wiens vordering nog niet is verjaard en die zich nog melden na afloop van de procedure

Vergeten schuldeisers zijn schuldeisers wiens vorderingen dateren van voor de beschikking van toelaatbaarheid en die niet door de schuldenaar in het verzoekschrift werden vermeld en die niet de vraag kregen aangifte van schuldvordering te doen en die zich tijdens de procedure niet hebben gemeld.

Schuldeisers die kennis (kunnen) hebben van een lopende procedure en wetens en willens zich niet aanmelden tijdens de procedure, om niet de gevolgen van de aanzuiveringsregeling te moeten ondergaan, mogen hiervoor niet 'beloond' worden. Zij moeten hun recht op verdere invordering verliezen of minstens in eenzelfde mate kwijtschelding op hun vordering ondergaan vergeleken met de schuldeisers die wel participeerden in de aanzuiveringsregeling.

2. Voorzie in de wet een regeling voor nieuwe schulden

- Neem in de wet bestaande rechtspraak over die stelt dat nieuwe schuldeisers niet mogen overgaan tot een gedwongen tenuitvoerlegging om betaling van een geldsom te bekomen. De gerechtsdeurwaarder moet altijd eerst het CBB raadplegen. Als hij vaststelt dat de persoon met schulden in een procedure CSR zit, moet hij contact opnemen met de schuldbemiddelaar om een oplossing te vinden.

Voorzie in de wet - zoals sommige auteurs zoals E. DIRIX¹ suggereren - dat:

- Boedelschulden (zijnde schulden die kaderen binnen het normaal vermogensbeheer en schulden die met toestemming van de rechter werden aangegaan) prioritair mogen worden betaald, buiten de aanzuiveringsregeling om, met beschikbare gelden op de rubriekrekening.
- Niet-boedelschulden (zijnde schulden die buiten het normaal vermogensbeheer vallen en zonder toestemming van de rechter werden aangegaan) in principe niet mogen betaald worden tijdens de duur van de procedure. Het staat de schuldenaar natuurlijk vrij deze te betalen met zijn leefgeld indien hiervoor ruimte is, of dat de schuldbemiddelaar hiervoor een deel van een bestaande 'reserve' doorstort aan de schuldenaar voor zover dit de lopende aanzuiveringsregeling niet aantast.
- Schulden die ontstaan uit rechtsfeiten tijdens de uitvoering van de procedure (schulden uit een delictuele of quasi-delictuele vordering, schulden uit een onverschuldigde betaling of uit een vermogensvermeerdering zonder oorzaak alsook nieuwe belastingschulden) moeten kunnen worden toegelaten tot de schuldenregeling en opgenomen in de aanzuiveringsregeling en delen vanaf dat ogenblik mee, zonder dat vroegere uitkeringen aan schuldeisers aangetast kunnen worden. Dit kan leiden tot een herziening van de aanzuiveringsregeling. In dat geval moet deze

¹ E. DIRIX en A. DE WILDE, « Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling, in E. DIRIX en P. TAELEMAN (editors), Collectieve schuldenregeling in de praktijk, Antwerpen, Intersentia, 1999, blz. 39 en 40.

herziening door de rechter worden goedgekeurd en kunnen de (oude en nieuwe) schuldeisers hiertegen eventuele bezwaren uiten.

K. Verkoop onroerend goed

In de wet specificeren wat de hypothecaire schuldeiser in geval van verkoop van het onroerend goed van de schuldenaar mag vorderen aan vergoedende intresten, moratoire intresten en wederbeleggingsvergoeding

De huidige lacunes in de wet leiden ertoe dat op het terrein verschillende praktijken ontstaan, wat een belangrijke oorzaak is van rechtsonzekerheid.

De wet zou lessen moeten trekken uit de jurisprudentie die voorziet dat bij de verdeling van de verkoopopbrengst van een onroerend goed de notaris - die rekening moet houden met de rangorde van de schuldeisers (waardoor hij enkel de hypothecaire schuldeisers en de bijzonder bevoorrechte schuldeisers moet uitbetalen) - enkel rekening mag houden:

- De bedragen verschuldigd op het ogenblik van de beschikking van toelaatbaarheid, die het voorwerp uitmaakten van een correcte aangifte van schuldvordering, verminderd met eventuele betalingen uitgevoerd na de beschikking van toelaatbaarheid, afkomstig van de schuldenaar of van derden (bijvoorbeeld een niet-aanvrager hoofdelijk schuldenaar)
- Waarbij alle interesten (vergoedende of moratoire) die na de beschikking van toelaatbaarheid vervallen zijn, en die door deze beslissing zijn geschorst, buiten beschouwing worden gelaten.

L. Het einde van de procedure

1. Moduleerbare sancties in geval van een herroeping

- Wijzig Artikel 1675/15 van het Gerechtelijk Wetboek om de rechter de mogelijkheid te bieden de duur van de sanctie (onmogelijkheid om een nieuwe CSR op te starten) zelf te kunnen beoordelen en hierover een individuele uitspraak te doen, al naar gelang de ernst van de inbreuk, met dien verstande dat deze niet meer dan 5 jaar kan bedragen.
- Bepaal dat een herroeping enkel mag worden gebruikt als laatste redmiddel om een zeer ernstige inbreuk te bestraffen.

2. Formaliseer in de wet het einde van de procedure

Voorzie in de wet dat:

- Op het einde van de procedure de schuldbemiddelaar een bijeenkomst moet organiseren met de schuldenaar (eventueel samen met zijn vertrouwenspersoon of personeelslid van een instelling erkend voor schuldbemiddeling die hem bijstand verleent). Tijdens deze fysieke afspraak dient de schuldbemiddelaar de persoon met schulden concreet uitleg te geven over wanneer en hoe hij de controle over zijn financiën zal terugkrijgen. Hij moet de persoon met schulden ook informeren of er nog schulden na de procedure moeten afbetaald worden en of er eventueel spaargeld is opgebouwd. Indien nodig bespreekt de schuldbemiddelaar ook de mogelijkheden die bestaan voor bijvoorbeeld budgetbegeleiding en verwijst door naar externe hulpverlening, enz.;
- De schuldbemiddelaar moet binnen een maand na het einde van de aanzuiveringsregeling alle partijen hiervan schriftelijk in kennis stellen;
- Indien er binnen 15 kalenderdagen geen reacties of bezwaren zijn ontvangen, moet de bemiddelaar zijn dossier bij de rechtbank indienen.

- De rechter moet vervolgens een eindbeschikking opmaken en deze versturen naar alle partijen aan wie de beschikking van toelaatbaarheid destijds was betekend, alsook aan diegenen die tijdens de procedure zijn aangesloten;
- Het bericht van collectieve schuldenregeling in het CBB moet hierna worden bijgewerkt met vermelding van de datum van beëindiging van de aanzuiveringsregeling.

3. Verduidelijk hoe het resterende saldo op de rekening van de schuldbemiddelaar moet verdeeld worden bij een vroegtijdig beëindigen van de procedure. Verduidelijk ook welke procedure de schuldbemiddelaar moet volgen om deze som te verdelen

Hiervoor bestaan verschillende mogelijkheden:

- Oftewel bepaalt men dat in geval van een herroeping of een vroegtijdige beëindiging van de procedure, de verrichtingen op de rekening van de schuldbemiddelaar nog steeds deel uitmaken van de procedure. Bijgevolg moeten deze gelden, na betaling van de kosten en honoraria van de gerechtelijke schuldbemiddelaar en van de schulden die de menselijke waardigheid van de persoon met schulden in gevaar brengen, verdeeld worden op pro rata wijze (pondsponds) onder de schuldeisers die in de procedure verwickeld zijn. Hierbij dient men geen rekening te houden met de eventuele voorrechten en redenen van voorrang van sommige schuldeisers en het lijkt slechts nuttig voor zover de te verdelen som een bepaalde minimumbedrag overstijgt. Deze oplossing geniet de voorkeur op het terrein en houdt het meeste rekening met de rechten van de concurrerende schuldeisers.
- Oftewel voorziet men dat bij een herroeping de resterende gelden, na betaling van de kosten en honoraria van de gerechtelijke schuldbemiddelaar, meteen worden overgemaakt aan de schuldenaar zelf, of worden verdeeld rekening houdend met de voorrechten en redenen van voorrang die sommige schuldeisers hebben. Deze oplossing, wordt niet gesteund door de pratici op het terrein want deze manier van werken heeft als nadeel dat het de beëindiging van de procedure ingewikkelder maakt en vertraagt, en het als risico heeft dat de kosten voor de schuldenaar bijkomend oplopen.

M. Het tarief van de schuldbemiddelaar

Harmoniseer de praktijken en herzie de tarieven die gehanteerd worden door rechtelijke schuldbemiddelaars

Momenteel dekken de vaste tarieven niet alle prestaties die door de schuldbemiddelaar moeten worden verricht. Bovendien worden de tarieven in de verschillende gerechtelijke arrondissementen anders geïnterpreteerd. Daarom zou:

- De schuldbemiddelaar een vergoeding moeten ontvangen voor de fysieke bijeenkomsten die hij heeft met schuldenaar. Zodoende zal de schuldbemiddelaar ook de tijd nemen om de persoon met schulden voldoende uitleg te geven over diens rechten en plichten.
- Er minimaal één keer per jaar een fysieke afspraak moeten plaatsvinden om het jaarverslag aan de persoon met schulden goed uit te leggen.
- Er voorzien moeten worden in een vergoeding voor het voorbereiden van het beëindigen van de procedure.
- Er verduidelijkt moeten worden dat de aanvullende vergoeding die geldt vanaf de zesde schuldeiser enkel mag worden toegepast per schuldeiser en niet per schuldvordering.
- Er verduidelijkt moeten worden dat de voorziene vergoeding voor betalingen ten gunste van de verzoeker enkel betrekking heeft op uitgaande betalingen op de rekening van de schuldenaar, dat deze beperkt moeten worden tot 52 per jaar, en dat rechtstreekse betalingen aan de

schuldeisers (binnen of buiten de aanzuiveringsregeling) geen aanleiding kunnen geven tot deze vergoeding.

- Er verduidelijkt moeten worden dat de vergoeding voor telefoon-, e-mail- en fotokopieerkosten jaarlijks moeten worden aangerekend (en dus niet voor de hele procedure).
- Er bepaald moeten worden dat de vergoeding voor hoorzittingen ook geldt voor het bijwonen van een openbare verkoop van een onroerend goed of een onderhandse verkoop, zelfs als dit niet verplicht is.
- Er voorzien moeten worden in een specifiek tarief voor de verdeling van de resterende gelden op de bemiddelingsrekening in geval van vroegtijdige beëindiging van de procedure.
- Er een aanpassing moeten komen van de tarieven naar aanleiding van het oprichten van het Centraal Register Collectieve Schuldenregelingen. Dit online platform zal bepaalde administratieve taken van de schuldbemiddelaar immers sterk vereenvoudigen.

N. Totale kwijtschelding (artikel 1675/13 bis)

1. Verduidelijk in de wet dat de opdracht van de schuldbemiddelaar stopt wanneer een totale kwijtschelding zonder aanzuiveringsplan wordt uitgesproken (13 bis)
2. Heroverweeg of het in dit geval wenselijk is om bijkomende maatregelen op te leggen, aangezien de volledige kwijtschelding van schulden veronderstelt dat de financiële situatie van de betrokkene waarschijnlijk niet meer zal verbeteren

O. Terugkeer tot beter fortuin

Verduidelijk in de wet wat verstaan dient te worden onder terugkeer tot beter fortuin en de datum waarvoor dit beter fortuin dient te vallen om gevolgen te hebben op de voorziene kwijtschelding van de schulden

De terugkeer tot beter fortuin moet gedefinieerd worden als een onverwachte en positieve gebeurtenis die de financiële situatie van de persoon met schulden substantieel verbeterd. We volgen hier de gehanteerde definitie van de Arbeidsrechtbank van Luik : « *het begrip terugkeer tot beter fortuin heeft geen betrekking op alle verbeteringen in de financiële situatie van de persoon met schulden, maar is een uitzonderlijke gebeurtenis waardoor de ook persoon met schulden een aanzienlijk bedrag verkrijgt* ».

P. Het Centraal Register Collectieve Schuldenregelingen

1. Maak budgetten vrij voor het oprichten van een Centraal Register van Collectieve Schuldregelingen
2. Voorzie een evaluatie van dit register nadat het één jaar operationeel is
3. Verbeter de werking van het CBB (zie hiervoor de aanbevelingen opgenomen in onze memoranda)
4. Ook wanneer het Centraal register voor de Collectieve Schuldenregeling operationeel is, moeten mensen nog steeds op eenvoudige wijze de griffie of de arbeidsrechtbank kunnen contacteren (aan het loket, via telefoon, of per normale briefwisseling)

5. Voorzie een gebruiksvriendelijke toegang tot dit register voor schuldenaren zodat zij op eenvoudige wijze alle documenten en informatie over hun procedure kunnen consulteren

6. Zorg ervoor dat dit register het mogelijk maakt om betrouwbare en geanonimiseerde statistieken te verzamelen over o.a. het aantal collectieve schuldenregelingen, het toegekende leefgeld, karakteristieken van personen met een CSR zoals hun socio-economisch profiel, de inkomsten, de gezinssituatie, enz.

7. Waak erover dat het gebruik van dit nieuw register niet leidt tot nieuwe kosten voor de persoon met schulden

8. Richt een toezichts- en beheerscomité op voor dit register (zoals ook het geval is voor het CBB) waarin niet enkel advocaten zullen zetelen (ook moeten de instellingen erkend voor schuldbemiddeling vertegenwoordigd zijn aangezien ook zij optreden als gerechtelijke schuldbemiddelaar)

III. Suggesties voor een algehele hervorming van de procedure voor collectieve schuldenregeling

A. Evalueer de huidige CSR op wetenschappelijke basis

De huidige procedure bestaat al meer dan 20 jaar. Ondanks enkele aanpassingen, zijn de geest, doeleinden en principes nagenoeg onveranderd. Op wetenschappelijke basis i.s.m. universiteiten zou de procedure geëvalueerd moeten worden in al haar aspecten en vooral ook of ze de vooropgestelde doeleinden bereikt en wat de maatschappelijke kostprijs ervan is.

- Garandeert ze (nog) een ‘fresh start’ op het einde van de procedure ? Wat zijn de gevolgen van de uitbreidingen m.b.t. de schulden die niet-kwijtscheldbaar zijn ?
- Is het ‘recht op menswaardig bestaan’ gegarandeerd tijdens de procedure ?
- Is het de bedoeling dat, indien de oorzaak van de schuldoverlast ook in ‘veranderbaar gedrag’ ligt, de CSR hieraan verhelpt, en wiens opdracht is dat dan ? De door de rechtbank aangestelde schuldbemiddelaar of andere actoren ?
- Worden er vaak tijdens de procedure ‘nieuwe schulden’ gemaakt en waarom ?
- Indien er sprake is van ‘CSR na CSR’ over welke profielen van schuldenaren gaat dit dan ? Gaat dit (vooral) over personen die wegens een te laag inkomen zgn. ‘overlevingsschulden’ maken ?
- Is de CSR ook bedoeld voor ‘insovabele personen/gezinnen’... ?
- Wat is de maatschappelijke kostprijs van deze procedure (kwijtschelding van bepaalde schulden, inzet arbeidsrechtbank en schuldbemiddelaars, gerechtskosten, erelonen en doorgerekende kosten van de schuldbemiddelaars, tussenkomst FOD Economie enz.)
- ...

Dit wetenschappelijk onderzoek zou een luik moeten omvatten waarbij (mits de nodige toestemmingen te hebben bekomen zoals van de Gegevensbeschermingsautoriteit) op voorgaande vragen een antwoord wordt gezocht door gegevens te kruisen van van bestaande relevante databanken (op basis van het rijksregisternummer maar voor de onderzoekers verder geanonimiseerd) ;

- De Centrale voor Kredieten aan Particulieren (en het CAP)
- Het Centraal Bestand Beslagberichten
- De Kruispuntbank Sociale Zekerheid

- De gegevens waarover de FOD Financiën beschikt m.b.t. de inkomstenbelastingen
- De gegevens over ‘minnelijke schuldbemiddeling’ (en budgetbeheer en -begeleiding) die op regionaal niveau verzameld worden
- ...

In dit onderzoek moeten natuurlijk ook alle betrokken actoren gehoord worden ;

- De arbeidsrechters
- De schuldbemiddelaars die aangesteld worden bij een CSR : advocaten, gerechtsdeurwaarders, notarissen en organisaties zoals OCMW’s die hiervoor een erkenning hebben
- De schuldenaren zelf en de consumenten- en armoedeorganisaties die hen vertegenwoordigen
- De sociale organisaties die personen in een CSR tijdens de procedure begeleiden o.a. via budgetbegeleiding en -beheer (en schuldbemiddeling i.g.v. nieuwe boedelschulden) zoals de OCMW’s en CAW’s

Op juridisch vlak moet dit onderzoek ook een rechtstvergelijkend luik (zie ook verder) omvatten alsook de eventuele link met andere (gerechtelijke) procedures/mogelijkheden in ogen nemen;

- De minnelijke schuldbemiddeling (zoals op heden en de lege ferenda)
- Het faillissement (zie ook verder)
- De bewindvoering (over de goederen)
- Specifieke procedures zoals betalingsfaciliteiten bij consumentenkrediet (boek VII WER), het gematigd uitstel (Burgerlijk Wetboek) enz.
- Bescherming tegen uitvoerend beslag bij vastgestelde insolventie (de lege ferenda)

Zeker ook volgende zaken zouden in ogenschouw moeten genomen worden:

- Is de maximale termijn van 7 jaar voor een minnelijke aanzuiveringsregeling resp. 5 jaar voor een gerechtelijke aanzuiveringsregeling niet te lang?
- Is het noodzakelijk dat de schuldenaar gedurende heel de procedure het beheer van zijn inkomsten volledig verliest in elke situatie? Kan (na goedkeuring/opleggen van een aanzuiveringsregeling) niet gedacht worden aan de plicht om maandelijks een vast bepaalde som aan de schuldbemiddelaar over te maken dan wel een bedrag gelijk aan wat de schuldenaar ‘meer’ ontvangt dan wat als ‘leefgeld’ voorzien is? Of slechts een beperkt uitvoerend derdenbeslag in die zin voorzien?
- Moet voor de ‘insolvabele consument’ de totale kwijtschelding van schulden’ niet toegankelijker gemaakt worden en bv. bepaald worden dat wanneer bij aanvang van de procedure blijkt dat slechts 10/20/... % van de schulden zullen kunnen worden terugbetaald, dat dan de totale kwijtschelding moet worden toegepast? Dit dan wel gepaard met een betere omschrijving en opvolging van wat de ‘terugkeer tot beter fortuin’ inhoudt die deze kwijtschelding teniet kan doen?
- Moet niet meer ingezet worden op ‘minnelijke schuldbemiddeling’ (zoals op heden en de lege ferenda) zonder tussenkomst van de rechtbank? Moet een poging tot ‘minnelijke schuldbemiddeling’ een voorwaarde zijn om een CSR aan te kunnen vragen? Mag er daarom voor de minnelijke schuldbemiddeling (de lege ferenda) geen tarief worden bepaald die het voor schuldbemiddelaar ‘aantrekkelijker’ maakt om voor een CSR te opteren wanneer de schuldoverlast ook buitengerechtelijk kan worden verholpen?
- Kan in geval van ‘herroeping’ niet steeds enkel een wachttermijn van 6 maanden voorzien worden als ‘afkoelingsperiode’ alvorens een nieuwe CSR te mogen aanvragen? Wordt deze persoon desgevallend niet al genoeg ‘gestraft’ doordat opnieuw een maximale termijn van 7 jaar van toepassing wordt?

B. Haal inspiratie uit hoe men in andere landen omgaat met de behandeling van overmatige schuldenlast bij particulieren

In dit onderdeel bespreken we slechts enkele aspecten van regelingen die gelden in andere landen, vooral om aan te tonen dat er ook andere manieren zijn om overmatige schuldenlast van particulieren te remediëren, met nadruk op aspecten die ‘verschillen’ met de Belgische CSR.

1. Nederland

De minnelijke schuldenregeling

De Wet schuldsanering natuurlijke personen of Wsnp is het Nederlands equivalent van de CSR.

Voorwaarden om toegelaten te worden zijn o.a. dat eerst (aantoonbaar) geprobeerd moet zijn om een ‘minnelijke schuldenregeling’ tot stand te brengen via de gemeentelijke schuldhelpverlening. Deze mislukte poging van ‘minnelijke schuldenregeling’ zou in België betekenen dat eerst ‘minnelijke schuldbemiddeling’ (zoals de op heden bestaat of de lege ferenda) moet zijn geprobeerd alvorens een CSR kan worden aangevraagd.

Bij het aanvragen van een procedure Wsnp kan overigens tegelijk gevraagd worden dat de rechter een ‘dwangakkoord’ oplegt waardoor de ‘mislukte minnelijke schuldenregeling’ toch van toepassing wordt, en de eigenlijke Wsnp-procedure niet opgestart wordt. Opgemerkt kan worden dat de ‘minnelijke schuldenregeling’ in Nederland vooropstelt dat deze regeling maximaal 3 jaar mag duren, waardoor het gebruikelijk is, of zeker niet uitzonderlijk voorkomt, dat in Nederland in deze ‘minnelijke fase’ er een gedeeltelijke kwijtschelding wordt gevraagd.

De Wet Schuldsanering natuurlijke personen

De maximale duurtijd van de gerechtelijke procedure Wsnp is ook in principe 3 jaar. Slechts uitzonderlijk duurt deze 5 jaar. Tijdens de procedure ontvangt de schuldenaar zijn inkomsten zelf. Hij moet wel, volgens de gemaakte afspraken over het ‘vrij te laten bedrag’ (in België: het ‘leefgeld’) al hetgeen hij ‘meer’ ontvangt dan dit bedrag ‘afdragen’ aan de bewindvoerder (in België: schuldbemiddelaar). Deze aangelegde ‘spaarpot’ wordt op het einde van de procedure verdeelt over de schuldeisers. De schuldenaar kan nadien niet meer aangesproken worden voor ‘restschulden’. Hierop zijn wel uitzonderingen voorzien, in de zin dat er ook in Nederland niet-kwijtscheldbare schulden zijn.

Het faillissement

Tot slot bestaat er voor natuurlijke personen in Nederland ook het faillissement open als oplossing in geval van een ernstige schuldproblematiek indien de voorgaande oplossingen geen uitweg bieden. Hierdoor kan men in Nederland spreken van een ‘cascade-systeem’ waarbij de verschillende insolventieprocedures in onderling verband worden gezien, en in de mate van het mogelijke de voorkeur uitgaat naar de ‘minst ingrijpende’ oplossing.

2. Verenigd Koninkrijk

De Bankruptcy

Voor natuurlijke personen met overmatige schuldenlast heeft men in de V.K. vooreerst de procedure 'bankruptcy' die via de rechtbank verloopt. De schuldenaar moet aantonen dat hij zijn (opeisbare) schulden niet kan betalen. Na opstart kunnen geen uitvoeringsmaatregelen genomen worden ter invordering van de schuld. Er wordt een 'estate' (in België: boedel) gevormd met de goederen van de schuldenaar (enkel goederen worden uitgezonderd waaronder persoonlijke goederen zoals kledij) die verkocht wordt door de aangestelde 'trustee' waarvan de opbrengst gebruikt wordt om de schuldeisers te betalen. Na deze betaling is de schuldenaar bevrijdt van de 'restschulden' die bestonden bij de start van de procedure of hun oorzaak hebben voor deze start. Hierover wordt meestal binnen een jaar uitspraak gedaan. Voor sommige schulden geldt deze bevrijding niet, zoals schadevergoedingen verschuldigd wegens toebrengen van fysiek letsel. Anders dan bij de CSR in België moet men dus niet x-aantal jaren een procedure doorlopen en 'in de mate van het mogelijke' de schulden te betalen. Hierdoor kan men in België spreken van een 'earned' fresh start' tegenover een 'quasi-onmiddellijke' fresh start. De 'bankruptcy' is een echte 'liquidatie-procedure' zoals het faillissement dit is in België bij ondernemingen/ondernemers.

De Debt Relief Order

Voor natuurlijke personen met een beperkt inkomen, en een beperkte schuldenlast, bestaat er in de V.K. ook de zgn. 'debt relief order'. Bijzonder is dat deze procedure niet door de rechtbank wordt uitgesproken maar toegekend door een overheidsdienst, de 'Insolvency Service'. Na opstart geldt een moratorium van een jaar tegen uitvoeringsmaatregelen. De plichten van de schuldenaar in het kader van deze procedure zijn beperkt: hij moet goed meewerken, en alle nuttige informatie delen, met de 'Official Receiver' van de 'Insolvency Service'. Wordt de order niet 'herroepen' (bv. door een aanzienlijke stijging van de inkomsten), dan verkrijgt de betrokkene verschoonbaarheid voor de schulden die hij had, behoudens voor schulden die hiervoor niet in aanmerking komen zoals onderhoudsschulden. De totaliteit van de schulden die voor verschooning in aanmerking komen, mag niet meer bedragen dan 20.000 £. Het 'monthly surplus income' van betrokkene mag verder niet meer dan 50 £ bedragen berekend als maandelijks inkomen minus de normale 'household expenses'. En tot slot mag de 'boedel' (die nu niet per se verkocht wordt) geen waarde hebben van meer dan 1.000 £.

De Individual Voluntary Arrangement

Voor natuurlijk personen bestaat in de V.K. verder ook nog de 'individual voluntary arrangement' als wettelijk geregelde mogelijke oplossing voor een natuurlijke persoon met schuldoverlast. Bijzonder hierbij, vergeleken met België, is dat het initiatief uitgaat van de schuldenaar zelf en hij ook tijdens de procedure als eerste stuurman wordt gezien (die zich natuurlijk kan laten bijstaan – maar dat is niet noodzakelijk). Eerste stap is het indienen van een 'application for interim order' waarna geen individuele uitvoeringsmaatregelen getroffen kunnen worden, en geen bankruptcy kan worden uitgesproken. Dit verzoek omvat een voorstel van de schuldenaar over de wijze waarop hij zijn schulden wil terugbetalen, wat vaak ook een gedeeltelijke kwijtschelding van de schulden voorziet. De rechter laat de betrokken slechts toe voor zover dit voorstel 'serious and viable' is, en het voorstel wordt ook nog wel nagekeken door een erkende 'insolvency practitioner' die hierover verslag uitbrengt bij de rechter. Wordt het nagekeken voorstel goedgekeurd door de rechter, dan wordt het voorgelegd aan de schuldeisers die hierover moeten stemmen. Indien de waarde van de schuldvorderingen van de aanwezige schuldeisers die instemmen met het voorstel drie kwart uitmaakt, dan wordt de 'voluntary arrangement' juridisch bindend voor alle schuldeisers, ook voor de niet-aanwezige schuldeisers en de tegenstemmers. De

genoemde ‘insolvency practitioner’ ziet dan verder toe op de uitvoering van deze ‘arrangement’. Na uitvoering is de desgevallend voorziene kwijtschelding in de ‘arrangement’ verworven. Link met de (toekomstige) minnelijke schuldbemiddeling – verplicht eerst minnelijke schuldbemiddeling voor toegang CSR (behalve wanneer ...) – geen financiële incentive voor schuldbemiddelaars om een CSR te verkiezen boven minnelijke schuldbemiddeling

3. Frankrijk

In Frankrijk is de procedure bij overmatige schuldenlast een publieke dienstverlening die door de Banque de France wordt uitgevoerd, via commissies voor overmatige schuldenlast. Het is gratis en is gericht op individuen die hun schulden niet meer kunnen betalen.

Zodra het dossier is aanvaard, worden de schuldeisers op de hoogte gebracht van het bestaan van de procedure en wordt hun gevraagd aangifte van hun schuldvordering te doen. Gedurende de gehele procedure wordt de schuldenaar beschermd tegen tenuitvoerleggingsmaatregelen en stoppen de intresten te lopen.

De commissie is verantwoordelijk voor het vinden van een oplossing om de financiële situatie van de betrokkene te herstellen. Het kan verschillende maatregelen nemen, variërend van een eenvoudig moratorium tot een totale kwijtschelding van schulden al dan niet na een herschikking van schulden. Een combinatie van deze verschillende maatregelen is ook mogelijk.

In het geval van herschikking van schulden "behoudt" de schuldenaar het beheer van zijn vermogen en is hij zelf verantwoordelijk voor het naleven van de betaalafspraken met zijn schuldeisers volgens de overeengekomen of opgelegde voorwaarden.

Het persoonlijk herstel

Als de commissie van mening is dat de financiële situatie van de schuldenaar zeer ernstig is en een terugbetaling van de schulden niet mogelijk is, kan zij het dossier oriënteren naar een onmiddellijke kwijtschelding van de schulden, het zogenaamde persoonlijke herstel. Deze kwijtschelding vindt plaats zonder gerechtelijke liquidatie wanneer de schuldenaar geen waardevolle goederen bezit. Wanneer de schuldenaar waardevolle activa heeft die kunnen worden verkocht, gaat een gerechtelijke liquidatie van deze goederen door. De verkoopprijs wordt dan gebruikt om de schuldeisers geheel of gedeeltelijk terug te betalen. Elk restsaldo van schulden wordt hierna kwijtgescholden. Net als in België kunnen sommige schulden wel niet kwijtgescholden worden (onderhoudsschulden, strafrechtelijke schulden, enz.).

In 2020 werden 45% van de ontvankelijke dossiers georiënteerd naar een persoonlijk herstel zonder gerechtelijke liquidatie.

In alle in 2020 afgesloten dossiers was er in 59% van de gevallen sprake van een schuldkwijtschelding, geheel of gedeeltelijk. Het totale kwijtgescholden bedrag vertegenwoordigt € 1,5 miljard, wat overeenkomt met 26,9% van de totaliteit van de oorspronkelijk uitstaande schulden in de dossiers die in dat jaar zijn afgesloten.

Het persoonlijk herstel is een regeling die enigszins vergelijkbaar is met de totale kwijtschelding van schulden zoals bedoeld in artikel 1675/13 bis. Uit de aangehaalde cijfers blijkt echter dat het persoonlijk herstel vaker lijkt te worden overwogen dan de totale kwijtschelding in het kader van collectieve schuldenregeling.

C. Uitsmijter: vergelijk de situatie van overmatige schuldenlast bij ‘particulieren’ met of zonder het statuut van zelfstandige

Naar Belgisch recht dient men op te merken dat op heden er enorm verschil is in de behandeling van overmatige schuldenlast naargelang een particulier (niet-rechtspersoon) aangemerkt kan worden als ‘ondernemer’ (in hoofd- of bijberoep) of niet. In het eerste geval kan/moet deze een beroep doen op het faillissement, in het tweede geval op de CSR.

In geval van faillissement, moeten alle voor beslag vatbare goederen verkocht worden die deel uitmaken van de boedel op datum van het faillissement, waarna de opbrengst verdeeld wordt over de schuldeisers, en geldt een kwijtschelding voor de zgn. restschulden. Slechts zeer uitzonderlijk wordt deze kwijtschelding niet toegestaan (bv. bewezen doelbewuste fraude). Bij een ‘zelfstandige’ omvat dit ‘alle schulden’ en dus ook diens ‘prive-schulden’ naast de schulden verbonden met de ondernemingsactiviteit. Deze kwijtschelding kan geen betrekking op bepaalde schulden zoals onderhoudsgeld, strafrechtelijke boetes enz. die ook in het kader van CSR niet kwijtgescholden kunnen worden. De gefailleerde ontvangt zijn (nieuwe) inkomsten zelf, ook tijdens de procedure, en kan deze besteden zoals hij wil. Nog voor de afsluiting van het faillissement kan hij vragen uitspraak te doen over de kwijtschelding.

In geval van CSR moeten de voor beslag vatbare goederen weliswaar enkel ‘verplicht’ verkocht worden indien de rechter een gerechtelijke aanzuiveringsregeling oplegt waarbij ook ‘kapitaal’ kwijtgescholden moet worden of wanneer hij de totale kwijtschelding uitspreekt. Tot de boedel behoren ook de goederen, en inkomsten, die de schuldenaar verkrijgt tijdens de procedure. Gedurende de hele procedure, meestal 7 jaar, kan hij zijn (nieuwe) inkomsten niet zelf ontvangen en worden deze verplicht op de rekening van de schuldbemiddelaar gestort. Ook in het kader van een CSR kunnen bepaalde schulden zoals onderhoudsgeld niet kwijtgescholden worden, dezelfde die niet bij faillissement kunnen worden kwijtgescholden. De eventueel voorziene (gedeeltelijke) kwijtschelding voorzien in een aanzuiveringsregeling is pas verworven na beëindiging van de procedure.

De vraag rijst (indien de betrokken persoon geen/weinig voor beslagvatbare goederen heeft) of het verschil in behandeling gerechtvaardigd is in het licht van het gelijkheidsbeginsel, tussen een natuurlijke persoon die wel of geen ‘onderneming’ is, gelet op het doel van beide procedures, de schuldenaar een ‘fresh start’ aanbieden en zo diens recht op menswaardig bestaan te garanderen.

Contacts :

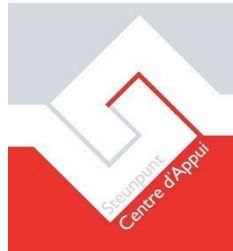
Voor het Belgisch Netwerk Armoedebestrijding, judith.tobac@bapn.be

Voor het Observatorium Krediet en Schuldenlast, C_Jeanmart@observatoire-credit.be

Voor SAM vzw, robin.vantrigt@samvzw.be

Voor het Steunpunt- Diensten schuldbemiddeling, a.defossez@mediationdedettes.be